

23rd Session of PECSRL – Landscapes, Identities and Development, Lisbon and Óbidos, Portugal, 1 – 5 September 2008 (Krajolici, identiteti i razvoj, Lisabon i Obidos, 1. – 5. rujna 2008.)

23. međunarodna konferencija PECSRL-a (*The Permanent European Conference for the Study of the Rural Landscape*) održana je od 1. do 5. rujna 2008. godine u organizaciji TERCUD-a – Territory, Culture and Development Research Centre, Universidade Lusófona de Humanidades e Tecnologias i Municipality of Óbidos, a pod visokim pokroviteljstvom predsjednika Republike Portugal.

Konferencije PECSRL-a počele su se održavati 1957. godine na kojima su sudjelovali uglavnom stručnjaci iz Švedske, Njemačke i Francuske. Na ovogodišnjoj konferenciji sudjelovalo je oko 250 stručnjaka iz cijeloga svijeta. Velik odaziv iznenadio je i organizatore, a posebnu važnost i zahvalnost izražavamo Zoranu Roci i njegovoj supruzi profesorici Mariji N. Oliveira Roca i cijelom organizacijskom timu na izvrsno obavljenom zahtjevnom poslu. Konferencija je bila podijeljena u nekoliko osnovnih tematskih cjelina: a) *Krajobrazi kao konstitutivni dio teritorijalnih identiteta*; b) *Krajobrazi kao razvojna sredstva i resursi*; c) *Povijest i baština krajobraza*; i d) *Istraživanje i planiranje krajobraza*. Izvrsni *keynote lectures* najbolje su objasnili poveznicu između ovih osnovnih tema i velikoga broja stručnjaka iz brojnih grana znanosti i prakse povezanih s problematikom krajobraza. Izdvojila bih izlaganja Terese Pinto Correia sa Sveučilišta Évora (Portugal) i Paula Clavala sa Sorbonne (*University of Paris* – Francuska). Paul Claval naglasio je povijesne mijene u shvaćanju krajolika, potaknute prije svega revolucijom mobilnosti koja je povezana s revolucijom komunikacije, te je istaknuo da se teme ovogodišnje konferencije odvijaju u okviru tri nove perspektive krajobraza: a) kriza identiteta modernoga društva, djelomično vezana uz razaranje i narušavanje tradicionalnih krajobraza; b) globalna neravnoteža sustava na Zemlji, kao posljedica pretjerane uporabe fosilnih goriva; i c) iscrpljivanje izvora fosilnih goriva i potreba da se sve više oslanjamo na obnovljive izvore energije. T. Pinto Correia govorila je o krajobrazima kao multifunkcionalnim stvarnostima, te naglasila sljedeće: a) pitanje ekonomije krajobraza (zaštita i upravljanje krajobrazom); b) poveznicu između teritorija i identiteta; te c) paradoks da se danas zbog energetske krize krajobrazi vrednuju na temelju energetske vrijednosti, a crpljenje energenata umanjuje vrijednost krajobraza. Krajobraz može biti i turistički resurs, djelovanje koje također utječe na njegovu vrijednost. Postavlja se pitanje kako pomiriti te paradokse?

Pitanja koja su vodila diskusije na posebnim izlaganjima, između ostaloga, odnosila su se na problem kako pomiriti arhitekta i planera krajobraza s mišljenjem javnosti. Koliko demokratska javnost treba, ako uopće i treba, sudjelovati u odlukama

koje se tiču njihova krajobraza? Je li opravdano, i kada, određeno područje učiniti prirodnim ili kulturnim rezervatom i onemogućiti ljudima koji tu žive promjenu i napredak? Gdje je tu granica i kako uspostaviti ravnotežu? Imaju li pravo glasa samo stanovnici određenoga područja ili i turisti i stalni posjetioči koji sudjeluju u tom krajobrazu? Pitanja su se odnosila i na zemlje koje još nisu potpisnice Europske konvencije o krajobrazima (*The European Landscape Convention*). Zanimljivo je bilo pitanje postavljeno Paulu Clavalu na samom kraju konferencije – kako shvatiti krajobraz kao vizualan, vidljiv, ako znamo da se ljudi razlikuju s obzirom na osjetilo vida (a to se ne odnosi samo na fizičko oštećenje vida, već i činjenicu da svi mi gledamo svijet kroz prizmu vlastitih iskustva, očekivanja i sl.). Izlaganje Ivana Cifrića i Tijane Trako sa zagrebačkoga Sveučilišta ticalo se upravo vizualne percepcije krajobraza te činjenice da iako postoje određena generalna slaganja ispitanika oko percepcije različitih tipova krajobraza, određene statistički značajne razlike mogu se utvrditi s obzirom na sociodemografske razlike ispitanika. Izlagači koji su se također bavili vizualizacijom krajobraza stalno su se vraćali na pitanje ravnoteže između ovakvoga subjektivnog vrednovanja i objektivnoga vrednovanja krajobraza kakvog koriste službeni evaluatori.

Prva dva dana konferencija održavala su se u prostorijama Sveučilišta Lusófona (Universidade Lusófona de Humanidades e Tecnologias) u Lisabonu. Treći dan konferencije sudionici su mogli odabrati jedan od četiri organizirana izleta: Rurban, Montado, Natura i History. Glavna ideja bila je da ono što se u teoriji zna o različitostima i multifunktionalnosti krajobraza vidi i u praksi. Sukladno tome, izlet Montado bio je vrlo uspješan. Pod vodstvom Oliviere obišli smo staro sveučilište u Évori, najveću skupinu neolitskih kamenih spomenika na Pirinejskom poluotoku, te iznimno veliko obiteljsko poljoprivredno poduzetništvo Freixo do Meio gdje smo se upoznali s promjenama u načinu proizvodnje, od tradicionalne do moderne, strojevima potpomognute proizvodnje, ali i o socijalnim prilikama i odnosima radnika i vlasnika zemljišta. Montado predstavlja posebnu vrstu krajobraza – hrast plutnik koji raste na ovim prostorima nije dobar samo kao izvozni proizvod Portugala (izvoz pluta je u porastu, a sve više mladih ljudi odlazi iz gradova i postaju uzgajivači uz potporu Republike Portugal i EU-a), već je izvrstan i u očuvanju ekološke ravnoteže šuma. Konferencija je nastavljena u Óbidosu, srednjovjekovnom selu s oko 10.000 stanovnika. Zanimljivo je da unutar samih zidina živi oko 300 stanovnika čija je zadaća očuvanje sela i njegove turističke ponude, kao i organizacija brojnih manifestacija tijekom cijele godine.

Jedini nedostatak zamijećen tijekom konferencije bio je velik broj sudionika što je značilo i velik broj izlaganja u isto vrijeme, koje je stoga bilo nemoguće poslušati. Navedeni problem donekle je ublažen pauzama između izlaganja, izletom i zajedničkom večerom koji su ipak omogućili međusobnu komunikaciju sudionika konferencije. Velik broj sudionika značio je i velik broj radova (preko 200), koji će dijelom biti objavljeni u TERCUD-ovom znanstvenom časopisu.

Sljedeća PECSRL konferencija održat će se za dvije godine u Latviji. Radujemo se budućim susretima i ovoj izvanrednoj prilici multidisciplinarnu suradnje i razmjene ideja o promjenama i razvoju lokalnih, europskih i svjetskih krajobraza.

Tijana Trako
Zagreb